

Itämeri - vakoilun valtameri

Juha-Antero Puustola

Itämeri on taloudellisesti, ympäristöllisesti, kulttuurisesti ja, jälleen kerran, myös sotilaallisesti merkittävä alue. Sen kahdeksan rantavaltiota ovat tehneet erilaisia ratkaisuja omien intressiensä edistämiseksi. Joskus omien tai yhteisten etujen ajaminen edellyttää mahdollisimman hyvää informaatiota muiden aikeista ja kyvyistä. Aina tuota tietoa ei kuitenkaan hyvätahoisesti naapureille jaeta, vaan se pitää kaivaa esille. ”Tieto luo valtaa ja arvoa, joita tiedon menettäminen puolestaan heikentää.”

Ei riitä, että näkee – pitää ymmärtää

Itämeri on pienuudestaan johtuen helposti valvottavissa. Varsinkin, jos rantavaltiot yhdistävät eri sensoreilla saamansa tiedot, ilma- ja meriliikenteen tilannekuva on pidettävissä ainakin suhteellisen hyvänä. Mahdolliset tuntemattomat kohteet käydään tunnistamassa aluksilla tai lentokoneilla. Näin saatu kokonaiskuva pyritään arvioimaan – mitä kukakin haluaa ja miksi?

Siviili liikenteen osalta arvio on yleensä helppo tehdä. Rahtialus on matkalla lastaus satamasta purkusatamaan, ja lastin voi yleensä olettaa olevan sitä, mitä rahtikirjoissa todetaan. Tähänkin on tietysti poikkeuksia, joten Tullin rikostiedustelu yksikkö ja viranomaisyhteistyö ovat tarpeellisia kokonaiskuvan hahmottamiseksi. Yhdessä viranomaisilla on pääsy moniin rekistereihin ja valvontatietoihin, joiden informaatiota yhdistämällä rikolliset voidaan paljastaa.

Sotilaallisen toiminnan päämäärien arviointi on joskus huomattavasti haastavampaa. Useimpien harjoitusten tavoitteet ja toteutus kerrotaan avoimesti jo kuukausia ennen varsinaista toimintaa. Viime aikoina Itämerellä on kuitenkin yleistynyt harjoittelu, josta tietoa on jaettu äärimmäisen niukasti. Siihen on liittynyt vilkasta ilma- ja meritoimintaa. Mitä toinen valtio tarkoittaa lennättäessään pommikoneita hyvin lähelle toisen alueita? Miksi koneiden transponderit ovat olleet pois päältä? Tällaisiin kysymyksiin vastaaminen on huomattavan vaikeata ja vastausten julkistaminen joissakin tapauksissa valtioiden välisiä suhteita kiristävä.

On kuitenkin selvää, että pelkkä näkeminen ei riitä. Nähty – ja arvioitu näkymätön – on punnittava huolellisesti. Sen työn tekeminen edellyttää usein aiheeseen ja alueeseen perehtynyttä tutkijaa, joka kykenee yhdistämään pisteet toisiinsa. Valitettavasti mitä useamman pisteen paikka joudutaan arvioimaan, sitä epävarmempi on loppukuva. Silloin jopa valtioiden välisen väärinymmärrysten riski kasvaa. Pahimmillaan sellainen voisi johtaa aseiden käyttöön.

Onko se Venäjä?

Ruotsin turvallisuuspoliisin pääjohtaja Anders Thornberg totesi: ”Suurin tiedustelu-uhka Ruotsia vastaan on Venäjä, ja Venäjän Ruotsiin kohdistuva vakoilu on kattavampaa kuin yleisesti tunnetaan”. Hän sanoi myös, että noin kymmenen maata harjoittaa laitonta tiedustelua Ruotsissa ja Ruotsia vastaan. Maat keräävät tietoa Ruotsin politiikasta, EU-yhteistyöstä, tekniikasta, tieteestä, puolustuksesta tai pakolaisista. Lisäksi valtiolliset toimijat koettavat vaikuttaa poliittisiin päätöksiin.

Myös Suomi on kohde. Ulkomaisten tiedustelupalveluiden tiedustelutoiminta Suomessa on palannut aktiivisuudeltaan kylmän sodan tasolle. Suojelupoliisin mukaan Suomi kiinnostaa erityisesti Venäjää. Tiedustelun kohteina ovat varsinkin turvallisuuspolitiikka, energiapolitiikka, teknologiateollisuus, Suomen EU- ja Nato -suhteet, kauppapolitiikka ja turvallisuusviranomaiset. Venäjän lisäksi kaikilla muillakin mailla on tutkijoita, jotka pyrkivät yhdistämään aiemmin mainitut näkymättömät pisteet. Pisteiden kaivamisessa auttaa eniten tietysti ”harmiton hölmö”, joka jakaa salaisuutensa väärälle henkilölle. Joissakin tapauksissa riittää, että kysytään. Joskus tarvitaan järeämpiä keinoja. Siksi Suomessakin ollaan valmistelemassa tiedustelulakia, joka sallisi suojelupoliisille ja puolustusvoimille täysmittaisen ihmisten ja tietoteknisen vakoilun ulkomailla.

Suomessa sotilastiedustelusta vastaa Pääesikunta ja sen alainen Puolustusvoimien tiedustelulaitos. Sen vastuulla on mm. sotilasstrategisen sekä lähialueen tilanteen seuranta ja arviointi. Siinä missä esimerkiksi Ukrainan sodan seurausten arviointi edustaa kenties ensin mainittua, Itämeren alueen valtioiden tarkastelu on jälkimmäistä. Valtakunnan ja puolustusvoimien johto tarvitsee luotettavaa tietoa tapahtumista, niiden syistä ja todennäköisistä seurauksista. Se tarkoittaa sitä, että Suomikin ”vakoilee” – siinä missä kaikki muutkin. Ei tosin ainakaan vielä omalla satelliitilla, kuten Ruotsi aikoo tehdä. Itämeri on suuren merkityksensä vuoksi vakoilun valtameri.

Juha-Antero Puistola

Strategisen analyysin tutkimusalojohtaja, Puolustusvoimien tutkimuslaitos

Aiemmin sarjassa julkaistut kirjoitukset löydät [täältä](#).